אור לארבעה עשר פרק ראשון פסחים יב.

מסורת הש"ס

(א) סנהדרין מ"ב, ב) [נ"ל ותקן], ג) [סס], ד) [אמר כל"ל], ה) [ותקן], ו) [נ"ל כמש"כ מהר"י יודע], ז) דברים יט.

תורה אור השלם

1. וְשָׁפְטוּ הָעֵדָה בֵּין הַמַּכֶּה וּבֵין גֹּאֵל הַדָּם עַל הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה

במדבר לה כד

2. וְהִצִּילוּ הָעֵדָה אֶת הָרֹצֵחַ מִיַּד גֹּאֵל הַדָּם וְהֵשִׁיבוּ אֹתוֹ הָעֵדָה אֶל עִיר מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר נָס שָׁמָּה וְיָשַׁב בָּהּ עַד מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל אֲשֶׁר מָשַׁח אֹתוֹ בְּשֶׁמֶן הַקֹּדֶשׁ:

במדבר לה כה

הגהות הב"ח

(א) גב' ונתקן אותן בכנב: (ב) רש"י ד"ה אמר רבא תי"ט והא דחמנא הד"מ: (ג) ד"ה אלא אמר רבא לר' מאיר שהיה מקיים עדותן אדם טועה וכו' אח אלו דהיינו שמ' שע' כל"ל: (ד) ד"ה מעשה וכו' אדם טועה הס"ד ומא"כ מ"ה ולר' יהודה כו' משהו אמר אחד מהן איני יודע הכי הוי ונתקן אותן: (ו) ד"ה מקיים אמר מהן אינו:

רבינו חננאל

ובא רבא ודחה להני תרי ליישני דאביי ופשוטות נינהו. ואוקמי' רבא הכי, לדברי ר' מאיר אדם טועה שתי שעות חסר משהו, ומעשה כי הוה, פירוש השעה שראו העדות אי בתחלת שעה שניה היה, וזה שאמר שנים שפיר אמר, והאי דאמר שלש טעה שתי שעות חסר משהו, לפיכך אמר עדותן קיימת. אי בסוף שלש היה המעשה, והאי דקאמר בשתי שעות טעה שתי שעות חסר משהו, והאי דקאמר שלש שפיר קאמר, לדברי ר' יהודה אדם טועה ג' שעות חסר משהו, מעשה כי הוה בתחלת שעה ג' הוה, והאי דקאמר ה' טועה ג' שעות חסר משהו, או בסוף ה' היה המעשה, והאי דקאמר ג' טועה ג' שעות חסר משהו, ואקשינן על הא דרבא, תנן היו בודקין אותן בשבע חקירות, אחת מהן באיזו שעה, וקתני סיפא מה בין חקירות לבדיקות, אמר אחד בחקירות איני יודע עדותן בטלה, בבדיקות אמר אחד איני יודע ואפילו שנים אומרים אין אנו יודעין עדותן קיימת, והיינן בה מכדי חקירות ובדיקות תרוייהו מדאורייתא נינהו, דכתיב ודרשת וחקרת. ומתרגמינן והבדוק. מה לי חקירות מה לי בדיקות. ואמרינן חקירות כי אמר איני יודע הויא לה עדות שאי אתה יכול להזימה, וכל עדות שאינן יכול להזימה אינה עדות, ואי ס"ד טעי אינש כולי האי, חקירות דאיזו שעה שאינן יכול להזימה היא, שאם יכונו שני העדים ויעידו בשעה ג' ויזימום בשעה ג', יאמרו טעינו שעה ה' היה המעשה, וכיון שאמרת יתכן שיטעו זה דשיעור, הדין עמהם, (על זה הדין) נימצא כי בטלה תורת חקירות דאיזו שעה שהיא לדברי הכל. בין לת"ק דאמר שבע חקירות הן, בין לר' יוסי דאמר שלש חקירות הן, ואלו הן איזה יום איזו שעה איזה מקום. מ"מ לדברי הכל איזו שעה הכל מודים שהיא מן החקירות. ופריק רבא דייהבינן להו כולה טעותייהו, פירוש כל עדות שיעיד אדם משעה שניה של יום עד שעה ששית, ומשעה שביעית עד שעה י"א של יום, יהבינן להו לר' מאיר שתי שעות חסר משהו, ולר' יהודה שלש שעות חסר משהו, כיצד לר' יהודה אם יעידו בשעה שניה של יום, צריכין המזימין להעיד כי אם כן יעידו עליהם כי עמנו הייתם משעה שביעית עד שעה עשירית. ואם יעידו בשעה ט' לא יזומו, אלא עד שיעידו שהיו עמהם משעה שביעית עד שעה י"א, ולמה שנינו אחד אומר בשתי שעות ולא שנינו אחד אומר בשעה ראשונה, לפי ששעה ראשונה שהוא שחרית ושעה י"ב שהוא ערבית אין אדם טועה בהן. ודייקי' הני מילי מדקתני ר' יהודה אחד אומר בג' ואחד אומר בה' עדותן קיימת, ואמר רבא מעשה כי הוה בתחלת ג' שעות הוה, וטעי האי דאמר ה' ג' שעות חסר משהו לאחריו. אי בסוף ה' הוה מעשה, והאי דקתני ג' טעי ג' שעות חסר משהו לפניו ומצטרפי, ס"מ דטעי אדם זה השיעור לפניו ולאחריו, וכענין הזה אליבא דר' מאיר שתי שעות חסר משהו, זולתי השעות שאין כן אדם טועה בהן, כגון שעה ראשונה שאין אדם טועה בה שהיא ג', וכ"ש ד' וכיוצא בה.

שלש והאי דאמר בתחילת חמש טעי שעה רביעית ומשהו של סוף שלש לא נמי בתחילת חמש הוה והאי דאמר בסוף שלש טעה שעה רביעית ומשהו: **אמר.** רבא וכי אפשר לומר שאין תולין טעות אלא משהו לר' מאיר ושעה ומשהו לר' יהודה א"כ היאך אתה מלרף עדותן מי אמר לך שזה המקדים נתכוין לסוף השעה והמאחר נתכוין לתחילת השעה כדי לקרבן זה אצל זה ונלרף עדותן אלא מהא ביניהן אלא שיעור טעות האדם ומה אילו דייקת בהני סהדי לחלק עדותן מנית למימר האי דאמר שלש בתחלת שלש והאי דאמר חמש בסוף חמש ויש חילוק ביניהן שלש שעות חסר משהו וכיון דאין לאדם טועה כל כך נחלקת עדותן והויא מוכחשת ולא קטלינן ליה להאי ואנן ניקום ונקבע עדותן כדי שיהרג זה (ב): **והא רחמנא אמר והצילו העדה.** את הרולח דמחפשין לזכות אלא ודאי מדקאמר עדותן קיימת ש"מ דסבירא להו דאפי' אתה מחלקן כמו אשר תוכל ולומר שהמקדים נתכוין לתחילת השעה והמאחר לסופה יש לך לתלות בטעות ואינך יכול להכחישם שאדם טועה ככל זאת: **אלא אמר רבא לר' מאיר (ג)אדם טועה.** כל מה שאתה יכול לחלק את אלו שהיה מקיים עדותן דהיינו שתי שעות חסר משהו ומשום הכי עדותן קיימת דכי נמי אמרת זה שאמר שתים בתחלת שתים וזה שאמר שלש בסוף שלש כל רגעים שבינתיים שאינע המעשה בהן יש לאלו לטעות ולומר כמו שאמרו: **מעשה כי הוה אי בסוף שלש אי בתחילת שתים.** כלומר לא מינעיא אם היה המעשה בסוף שתים או בתחילת ג' לטעות מועטת הוא דאי נמי נאמרה (ד) אפי' בתחילת שתים אין כאן טעות אלא שאם והאי אי נמי אמר בסוף שלש אין כאן טעות אלא שעה אלא אפילו הוה מעשה בתחילת שתים והאי דאמר שלש בסוף שלש ויש כאן טעות שתי שעות חסר משהו אפי' הכי אין כח לנו לבטלן אף בכך אדם טועה (ד). ולר' יהודה נמי כו' ובהאי עניא דפרשית דכי נמי מרחקת להו בכל היכולת אכתי טעו בהני דהיינו שלש שעות חסר משהו מעשה כי הוה כו' כלומר בכל מה שאתה יכול להרחיק אפי' באחד אמר שבאותה שעה היה המעשה אין עד הרחוק ממנו מוכחש דטעו בהאי: **היו בודקין אותו(ה).** לעדי נפשות: **בשבע חקירות.** מקלאי נפקא לן בסנהדרין בהוא פירקא (ד' מ.): **שבוע.** שמיטה. כאחו שמיטה של יובל שיש בו שבע שמיטות: **באיזו שנה.** של שמיטה. כשנה: **בכמה.** ימים בחודש: **באיזה יום.** בשבת בחמד בשבת או בשני בשבת או בשלישי בשבת או ג' מן החמרים: **ואנינ(ו) מה בין חקירות לבדיקות.** דקתני התם מכירין אתם אותו התריתם בו במה הרגו הרגו או בחרירן הרגו כליו שחורים או לבנים וכל המרבה בבדיקות הרי זה משובח ומה בין חקירות הגך שבע קמייתא לבדיקות אוחרניתא: **חקירות אמר אחד (ז) איני יודע.** באחת מהן ואפי' (ז)בשעות לומר איני יודע עדותן בטולה: **דהויא ליה עדות שאי אפשר יכול להזימה.** דרחמנא אמר(ז) ודרשו הסופרים היטב והנה עד שקר העד וגו' ועשיתם לו כאשר זמם לעשות וגו' עדות שאתה יכול לקיים בה תורת הזמה הוי עדות ואי לא לא והזמה אינה אלא בעמנו הייתם באותו היום ובאותה שעה שאתם אומרין שראיתם עדות זו במקום פלוני וכי אמרי באחת מהן אפי' בחקירות דאיזו שעה איני יודע שוב איך יכול לומר לו עמי היית באותה שעה. וא"ת אתה יכול להזימה ע"י היום אם יבואו עדים ויאמרו כל היום הייתם עמנו מיהא בלהה תורת הזמה מן חקירות השעות ורחמנא רבי שבע חקירות בגזרה שוה דהיטב היטב בסנהדרין (מ.): **בדיקות.** כי אמרי אין לנו יודעין עדות שאתה יכול להזימה היא שאין בהזמה אלא בחקירות דמה עמנו הייתם יש לומר בכלים שחורים או לבנים: **ואי אמרת טעי אינש כולי האי חקירות דאיזו שעה נמי.** אין לך בה הזמה אפי' כי לא אמר איני יודע דהא כי אמר בחמש ואמרי ליה בחמש עמנו היית יכול לומר בארבע היה אכל טעיתי: ומאני **דיהבינן להו כולי טעותייהו.** ואם יש מזימין כאן יכולין להזיס ע"י שעה וטעותה ולומר לו בכל השעה וטעותה היית עמנו: **לרבי מאיר.** דאמר אדם טועה ב' שעות יהבינן להו דשתים וג' מתחילת שעה ראשונה עד סוף חמש בין שניהן להאי דשתים יהבינן ליה שעה ראשונה ושניה ושלישית ורביעית ולהאי דג' יהבינן ליה עוד חמישית ואם לא דכי אמרי ליה להאי דשתים בשביה עמנו היית יש לומר טעיתי שתי שעות לאחורי ומעשה היה בראשונה ועוד היה לו לומר מעשה היה קודם לראשונה שעה אחת אלא בין יומא לליליא לא טעו אינשי וכי אמרי ליה לראשונה ושניה יש לו לומר טעיתי ב' שעות לפני שלישית ורביעית ואי אמרי ליה כל אדרבע שעות עמנו היית הרי הוסיף ונבעל שלש נמי יהבינן לקמיה לראשונה ושניה ולבתריה יהבינן רביעית וחמישית ואי ממי ליה לבולהו חמש הרי הוסיף: **ולרבי יהודה.** דאמר אדם טועה ג' שעות יהבינן להו להך דשלש וחמש דאיירי ר' יהודה בהן מתחילת שעה ראשונה ועד סוף שית ולבעל שלש יהבינן לקמיה לראשונה ושניה. ודין הוא דניתיב ליה טפי: אלא

אלא אמר רבא לדברי ר' מאיר אדם טועה ב' שעות חסר משהו. ואם תאמר א"כ אחד אומר בג' ואי אומר בה' אמאי עדותן בטילה נימא דעובדא ברביעית הוה וי"ל דסבר רבא דאין לתלות הטעות בשמיטה אך יש להקשות אחד אומר בג' ואי אומר בה' אמאי עדותן בטילה אילו דייקת בהני סהדי דילמא האי דקאמר בג' בסוף ג' ויש לומר דלהחמיר ולקיים עדותן לא בדקינן להו:

באיזה יום. תימה כיון דכבר כיוונו יום אחד לחדש למה למשיליהו באחה יום והלא אפי' לא כיוונו אחה יום ה"ל מחרין ומגידין ואין יכולין לחזור בהם אחר כדי דבור ויש לומר כיון דז' חקירות יכלינן מקראי בפרק היו בודקים (סנהדרין דף מ'.) לר' אלא יכחישו זה את זה ושלא יכחישו את עצמן מ"ש נפקא מינה לאחד אומר בג' בחודש ואחד אומר בג' כדפרישית: **לרבי** מאיר יהבינן להו מתחילת שעה ראשונה עד סוף ה'.

הקשה ריב"א אמאי לא נתלה הטעות במזימים וכשאומרים המזימים עמנו הייתם עד סוף ה' נאמר שטעו וקרו לר' ה' והמעשה היה בה' ולא יהיו מוזמים בכך ואי שהעדות מוכחשת היא שהרי אותו שאמר שתים לא היה יכול לטעות עד ה' מ"מ מוזמים לא יהיו ואו"ר דלא תלינן הטעות בלא בשני עדים כדפרישית לעיל: ריכול

שניהם אומרים אין אנו יודעים עדותן קיימת והוינן בה מאי שנא חקירות ומאי שנא בדיקות ואמרינן חקירות אמר אחד מהן איני יודע עדותן בטילה דהויא לה עדות שאי אתה יכול להזימה בדיקות עדות שאתה יכול להזימה היא ואי אמרת טעי אינש כולי האי חקירות דאיזו שעה נמי עדות שאי אתה יכול להזימה היא דאמרי מטעי קטעינן דיהבינן להו כולי טעותייהו לרבי מאיר יהבינן להו מתחילת שעה ראשונה עד סוף חמש ובדין הוא דניתיב להו מעיקרא טפי אלא בין יומא לליליא לא טעו אינשי ולרבי יהודה יהבינן להו מתחילת שעה ראשונה ועד סוף ששית ובדין הוא דניתיב להו מעיקרא טפי אלא

וחד מינייהו קטעי שעה ומשהו אזל רב הונא בריה דרב יהודה אמרה לשמעתתא קמיה דרבא אמר ומה אילו דייקינן בהני סהדי דהאי דקאמר שלש בתחלת שלש והאי דקאמר חמש בסוף חמש והויא עדות מוכחשת ולא קטלינן ואנן ניקום ונקטיל מספקא ורחמנא אמר (ו)ושפטו העדה (ב)והצילו העדה אלא אמר רבא לדברי רבי מאיר אדם טועה שתי שעות חסר משהו לדברי רבי יהודה אדם טועה שלש שעות חסר משהו לדברי רבי מאיר אדם טועה שתי שעות חסר משהו מעשה כי הוה או בתחלת שתים או בסוף שלש וחד מינייהו קטעי שעה ומשהו לדברי רבי יהודה אדם טועה שלש שעות חסר משהו מעשה כי הוה או בתחלת שלש או בסוף חמש וחד מינייהו קטעי שלש שעות חסר משהו (ג)א"תנן היו בודקין (ג) אותו בשבע חקירות באיזו שבוע באיזו שנה באיזה חדש בכמה בחדש באיזה יום באיזו שעה באיזה מקום (ג)(ותניא) (ג)ב"מה בין חקירות לבדיקות חקירות אמר אחד מהן איני יודע עדותן בטילה בדיקות אפילו

עין משפט נר מצוה

עט א מר' פ"ח מהלכות עדות הלכה ד סמג עשין קט:

צ ב מר' פ"ב מהלכות עדות הלכה ח:

מוסף רש"י

באיזו שבוע. של יובל (סנהדרין מ.) **באיזו שנה.** של שמיטה (שם) **בכמה בחדש.** בעשרים ואחד בעשרים ואחד (שם) **באיזה יום.** שבת, אף על פי שאמרו בכך וכך בחדש, אף על פי כן שואלין לכן באיזה יום בשבת היה, לפי שכל הסנהדרין נאות להשאל לידי הזמה ואמרו יש עדים להעיד ואין מעלין על לבן חשבון של חדש אם היו אלו עמהן אותו היום במקום אחר, וכשאומלין אותן באיזה יום והם אומרים היום פלוני, מזכרים עדי הזמה להזימם (שם). **באיזו שעה.** של יום, שמא אין עדים להזימן לכל היום רק עדים להזימן אותה שעה (שם). **באיזה מקום.** שם היא המעלת להביא אם כל החקירות להזמה דבלאו הכי לא מתומי (שם). **חקירות** אמר אחד מהן איני יודע עדותן בטילה. דשבע חקירות מקראי נפקא לן וכענין בטלה שאתה יכול להזימן, דהזמה מיהא הוי ואיכן דאמר איני יודע אי אתה יכול להזימו באותה חקירה, ואיכן דלא אפשר לקיים כה מצות הזמה באותו הענד בטלה כל העדות ואפילו הן מאה, דאין עדים נעשין זוממין עד שיזומו ביון כדאמרינן בפ' מכות (ה.): מנין שאפילו הן מאה תלמוד לומר עדים (סנהדרין שם). **כל עדותן** בטלה שנגמרה, היא והן פטורין (שם). **בדיקות.** אפילו אמרו כולם אין אנו יודעין, תלמוד הזמה דאויר לאתקיים בהן דאין תלויה אלא בחקירות לומר עמנו הייתם בשאותה שעה במקום אחר (שם).

רבינו חננאל (המשך)

עמנו הייתם משעה שניה עד סוף שעה רביעית, ואם יעידו בשלישית יאמרו עמנו הייתם משעה שניה עד ה', ואם יעידו בשעה ד' יאמרו עמנו הייתם משעה שניה עד שעה שישית, כשם שיש לומר טעו לפניהם ג' שעות חסר משהו, כך י"ל טעו לאחור, וכל היכא דאיכא למחלי בטעות תלינן ולא קטלינן, אלא אם יעידו המזימין שהיו עמהן כדי שיתבכן שיטען, אבל אם יעידו בשעה ה' אין נותנין שלש שעות שהן ה' וששית ושביעית בשעותם. למה ובשבע חמה במזרח, ובשבע חמה במערב, ואין אדם טועה בזה, וכענין הזה נותנין למעיד בשעה שביעית, ולא יזומו אלא

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com